

σὸν καὶ λοιπὸν πολεμίων τῆς ἐσωτερικῆς ἐν τῇ χώρᾳ τάξεως, οἵτινες, δυσθόρως ἔχοντες ἐπὶ τῇ συλλήψει καὶ καταδίκῃ ἐκείνου, νέας αἰτίς ἐξυφαίνουσι πλεκτάνας καὶ πειρῶνται ν' ἀντεκδικήσωσιν τὸν φίλον καὶ συνένταρον διὰ τῆς ἐπαναλήψεως παραπλησίον πρὸς τὰ ἐν Σαῖν Ζερμαίν καὶ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ Βερὺ ἀλγεινῶν γεγονότων. Ἦδὴ τὰ ὄργανα αὐτῶν διαφόρους δημοσιεύουσι προκηρύξεις, συνάμα δὲ διοργανοῦνται οὐκ ὀλίγαι διαδηλώσεις, καθ' ἃς ζῶνται ἀκούονται ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Ραβασόλ, τῆς Κοινότητος καὶ λοιπῶν· καὶ ἡ κυβερνήσις ὅμως ἥκιστα τοῦ ἑαυτῆς καθήκοντος παραμελεῖ, ὥς δεικνύται ἐκ τῶν διαβιβαζομένων εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς διαταγῶν πρὸς πρόληψιν τῶν τοιούτων κακοδογῶν ἐνεργειῶν καὶ ματαίωσιν τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐν τέλει οἱ τῆς κυβερνήσεως ἀγῶνες θ' ἀπενέγκωσι τὸ ποθοῦμενων ἀποτέλεσμα καὶ ὅτι ὁ κ. Λουμπὲ θὰ φανῇ ἀντάξιος τοῦ κ. Κωνσταντίνου, ὅστις τὸν βουλανξερισμόν καταπολεμήσας, θεωρεῖται ὡς ὁ μόνος ἀρμοδίος εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείου κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ὥραν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ κ. Λουμπὲ δύναται ν' ἀναγράψῃ ἐν τῇ τῶν κομμάτων ἱστορίᾳ τῆς χώρας αὐτοῦ τὴν παντελῆ ἐξασθένειν τοῦ βασιλιδόφρονος κόμματος, ὅπερ, τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἀναζητοῦν ἐν τῷ καθολικισμῷ καὶ τῷ θερωμῷ αὐτοῦ προστάτη, τῷ ἐν Ρώμῃ Ποντίφικι, δυσαρέστους ἀκούει ἀπὸ τῆς ἔδρας τούτου φωνάς, προκαλοῦσας τὴν χαλάρωσιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ καταπολεμήσαι τὴν δημοκρατίαν διὰ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἀναθεσπίσαι τὸ τῆς μοναρχίας σύστημα. Λέων ὁ ΙΓ', ἀποφεύγων τὸ δυσαρεσθῆναι τῇ κυβερνήσει τῆς δημοκρατίας, ἐπανειλημμένως ἐξέφρασε συμπαθῇ πρὸς τὸ κράτοῦν ἐν Γαλλίᾳ σύστημα, ἐσχάτως δέ, ἀποτεινόμενος πρὸς Γάλλους, δυσμενῶς ἔχοντας πρὸς τὴν δημοκρατίαν, συνεδούλευσε ν' ἀπερχώσιν τῆς ἐναντίον ταύτης πάλης καὶ διαρρήδην ἐκήρυξεν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον συγκατανεύει ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ οἰουδῆτινος κράτους καὶ ὅτι ἀπὸ τούτου σπείρει σπόρον, οὗ τὸν καρπὸν συλλέγοντες μετὰ πεντηκονταετίαν οἱ διάδοχοι, θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐκτιμήσωσι κάλλιον τὰς νῦν καταβαλλομένας προσπάθειάς πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων.

Ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ ἡ κυριώτερα προσοχὴ στρέφεται περὶ τὰς ἐορτάς, αἵτινες γενήσονται ἐν τῇ τῆς Οὐγγαρίας πρωτεύουσιν, ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ ὡς βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ προσεχὴς ἐπομένως τετάρτη μέλλει νὰ καταλάβῃ σπουδαίαν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων καὶ ἀπὸ τοῦδε τὰ κυβερνητικὰ ὄργανα ἤρξαντο ἐκθειάζοντα τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας καὶ ὑπομνήσκοντα τὰ γεγονότα. Ἄπερ προηγήθησαν τῆς 8 ἰουνίου 1867· ἀνυχὸς τὸ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας μέλλει νὰ ἐπισκιάσῃ ἡ προπαρασκευαζομένη διαδηλώσις τῶν Ρουμάνων τῆς Τρανσυλβανίας, οἵτινες, ἀποτυγχόντες τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ἐκθέσωσι τὰ ἑαυτῶν παράπονα ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ αὐτοῖς ὑποδεεῖ θέσει συνεπείᾳ τῆς πολιτικῆς τῶν Οὐγγρων πολιτικῶν θὰ τύχῃσι τοῦ ποθομένου ἐν Πέστη, ὅπου ἡ κυβερνήσις δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν αἱ πρεσβεῖαι ἀπάντων τῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλείου τοῦ ἀγίου Στεφάνου φύλων καὶ νὰ ὑποβάλωσι τὰ δείγματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν θρόνον.

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Γ'.

Καταγωγή τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἡ ἱστορία οὐδενὸς λαοῦ τὴν καταγωγὴν γινώσκει· τὰ ἔθνη τῆς γῆς τότε μόνον περιέρχονται εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῆς, ὅτε ἔχουσιν ἥδη προσλάβει τὸν τύπον αὐτῶν, ὅτε ἐνέχουσιν τὸν ἴδιον πολιτισμὸν καὶ αἰσθάνονται ἑαυτὰ διακεκριμένα τῶν ὁμῶρων ἔθνων. Ἀλλὰ μέχρι τούτου παρῆλθον κατ' ἀνάγκην αἰῶνες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ· οὐδὲ αὐτὴ ἡ φιλολογία ἰσχύει μᾶλλον ἐν τούτῳ, διανοίγει ὅμως ἡμῖν πηγὴν πληροφοριῶν, αἵτινες ἐκτείνονται πέρα τῆς κοιτίδος τῆς ἱστορίας. Ὅτε ἄρχεται ἡ ἱστορία λαοῦ τινος, οἱ τύποι τῆς γλώσσης αὐτοῦ εἶναι τελείως διαγεγραμμένοι, ἡ γλῶσσα δὲ αὕτη ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον τύπον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς ἰδίας εὐφυίας, τὸ ἀρχαιότατον καὶ τὸ μόνον περὶ τοῦ προϊστορικοῦ βίου αὐτοῦ λαλοῦν ἐγγραφήν.

Ἀλλ' ἡ φιλολογία δὲν διαπιστεῖ μόνον τὴν ὑπαρξίν λαοῦ τινος καταμόνας λαμβανομένου· δεικνύει ἡμῖν οὕτω στενὴν συγγένειαν διαφόρων γλωσσῶν, ὥστε ἐκ ταύτης δυνατόν νὰ εἰκάζωμεν τὴν συγγένειαν τῶν τὰς γλώσσας ταύτας λαλοῦντων λαῶν. Οὕτως ἡ τῆς γλώσσης σπουδὴ δύναται ν' ἀποδώσῃ τὰς πρώτας σελίδας τῆς ἱστορίας καὶ καταστήσῃ τὴν γενεαλογίαν τῶν φύλων, περὶ ἧς πᾶσα ἄλλη παράδοσις σιγᾷ.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατετάχθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν **Ἰνδοευρωπαϊκῶν** ἢ **ἀρίων** γλωσσῶν καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐγνώσθη ὡς κλάδος τοῦ πρωτογόνου ἐκείνου ἀρίου λαοῦ, ὅς, ἐγκαταστὰς κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων τῆς Ἀσῆς, περιελάμβανεν ἐν ἑαυτῷ τοὺς προγόνους τῶν Ἰνδῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Κελτῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν τῆς Ἰταλίας κατοίκων, τῶν Γερμανῶν, τῶν Λεττωνῶν καὶ τῶν Σλαβῶν.

Ἡ ἀρία φυλὴ διεσπάρη, αἱ διάλεκτοι δὲ αὐτῆς ἀπέβησαν γλώσσαι διακεκριμέναι καὶ τὰ φύλα αὐτῆς λαοὶ· τινες τῶν λαῶν τούτων ἐπὶ μακρότερον χρόνον διετέλεσαν κοινωνοῦντες ἀλλήλοις, οὕτω δὲ διακρίνονται ὁμοφυλῆαι λαοὶ μετὰ ὑποδιαφάσεων, τεταγμένων κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἀλλοιώσεων, ἃς ὑπέστη ἡ ἀρχικὴ γλῶσσα. Οὕτω διακρίνομεν κατ' ἀρχὰς ὁμοφυλίαν τινά, παραμεινάντων ἐν Ἀσίᾳ καὶ καθ' ὅλου ἀκραϊφνέστερον διατηρησάντων τὴν πρωτόγονον γλῶσσαν (τὸ Ἰνδικὸν καὶ ἱρανικὸν ἔθνος,

1. Ἐνταῦθα ὁ Α. Bouché-Leclercq σημειοῦται τὰ ἑξῆς: «Ἐν τῇ συνοπτικῇ ταύτῃ ἐλθέσει τῶν φιλολογικῶν συγγενειῶν καὶ ἐν τῇ περαιτέρῳ γινομένην κρίσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τάσσομαι ἐν γένει ταῖς γνώμαις, ἃς ὁ Γεώργιος Κούρτιος ἐξέθηκεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἡ ἀνεκονίσασθαι μοι κατὰ τὰς ἀδελφικὰς πρὸς αὐτὸν συνεντεύξεις μου. Ἡ ὑπόθεσις ἀθροίσματος ἀσιατικῶν γλωσσῶν καὶ εὐρωπαϊκῶ ἀθροίσματος, τοῦτου ὑποδιακριμένου ἐν τῷ μέρει εἰς δύο κλάδους, κατέχοντας, ὁ μὲν τὸ ἀρκτικόν, ὁ δὲ τὸ μεσημβρινόν μέρος τῆς Εὐρώπης, συνδέει τῷ συστήματι τοῦ Σλάιχερ (Schleicher, *Compendium der vergleichenden Grammatik* σ. 6). Περὶ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς διαίρεσεως τοῦ α, θεωρουμένου ὡς χαρακτῆρος κοινῷ τῇ εὐρωπαϊκῇ ὁμοφυλίᾳ, πραγματεύεται ὡς πρῶτος ὁ Γ. Κούρτιος (G. Curtius, *Berichte der Saechsischen Gesellschaft des Wissenschaften: Philol.—Histor. Classe* 1864, σ. 9, κ. ἐ. *Zur Chronologie der indogerman. Sprachforschung*, 1867, σ. 196). Ὡς πρὸς τοὺς διακλαδισμοὺς τοῦ ἀθροίσματος τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, ὁ Σλάιχερ ἀποδέχεται ἑλληνοϊταλικοκελτικὸν κλάδον, «ἐξ οὗ ἀπεσπάρθη κατ' ἀρχὰς ὁ ἑλληνικὸς, ἀπολείπων βῆσιν, ἢ μεταγενέστερα διαίρεσις μετεσχημάτισεν εἰς ἰταλικὴν καὶ κελτικὴν (Rhein. Museum, XIV, 342)».

ᾧ ἐξηκολούθησαν κοινωνοῦντες οἱ τοῦ Πόντου Σκύθαι, καὶ δευτέρον τινα ὄμιλον, ὅς, ἐπεκταθεὶς πρὸς δυσμὰς, ἀπέβη τὸ κοινὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν φυλῶν στέλεχος. Ἡ ὁμοφυλία αὕτη διαιρεῖται ἐν τῷ μέρει εἰς δύο ἄλλους ὁμίλους, ὧν ὁ μὲν κατέλαβε τὸ βόρειον τῆς Εὐρώπης (Σλαβογερμανοί), ὁ δὲ, ὁ μεσημβρινός, συγκεκριμένος ἐκ Κελτῶν, Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, ἔκρινε τὰ παράγια τῆς Μεσογείου. Ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας τῶν φυλῶν τούτων οὕτω μετὰ βεβαιότητος ὁρίσθη· πιθανὸν ἐν τούτοις ὅτι οἱ Κέλται πρῶτοι ἀπεσπάρσθησαν τοῦ ὁμίλου, ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ τῆς Ἰταλίας κάτοικοι ἐξηκολούθησαν ἀποτελοῦντες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν.

Υπάρχει πράγματι ἀρχικὴ τις βάσις κοινὴ πάσαις ταῖς ἀρίαις γλώσσαις καὶ ἐπιτρέπουσα τὴν διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως, εἰς ἣν προημένη ἦν ἡ ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ πρὸ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῆς. Πανταχοῦ ἀνευρίσκονται αἱ αὐταὶ ἐκφράσεις εἰς ὁρισμὸν οὐ μόνον τῶν κατοικιδίων ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων, τῆς ἀγέλης, τῆς ὑφάνσεως, τῆς διηρηουργίας κτλ. Ἐν τῷ περιορισμένῳ τούτῳ λεξιλογίῳ οἱ Ἑλληνοῖταλοι προσέθηκαν νέας λέξεις καὶ ιδέας, κοινῇ συλλαγεῖσας, ὡς δεικνύουσι τὰ κοινὰ ὀνόματα, τὰ δοθέντα τοῖς γεωργικοῖς ὄργανοις, τῷ οἴνῳ, τῷ ἐλαίῳ, ἡ αὐτὴ ὑπ' ἀμφοτέρων κληθεὶς τῆς θεᾶς τῆς ἐστίας κλπ.

Ἰσχυροτέραν ἐτι ἀποδείξιν ἀποτελεῖ ἡ συμφωνία τῶν φωνητικῶν νόμων ἐν ἀμφοτέροις ταῖς γλώσσαις. Ἡ τῶν φωνηέντων διάκρισις, ἥτις σαφεστέρα βαθμὴν δὲν γίνεταί ἐν πάσῃ τῇ εὐρωπαϊκῇ ὁμοφυλίᾳ, ἐτελειώθη ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Ἑλληνοῖταλῶν. Τὸ πρωτόγονον α διετηρήθη ἀναλλοίωτον ἢ μεταβεβλημένον εἰς λεπτοὺς καὶ ὑποκώφους ἤχους. Οὕτως ἐμορφώθη σειρά πολὺ ποικιλοτέρα φωνηέντων, α, ε, (ι), ο, (υ), ὁ ἀναλυτικὸς δὲ οὗτος τῶν ἤχων πολλαπλασιασμός οὐ μόνον χάριν πλείονα παρέσχε τῇ προφορᾷ, ἀλλὰ καὶ λεπτότερον ἐτι ἀπέφηνε τὸν μηχανισμόν τῆς συντάξεως. Πράγματι δὲ ἐπὶ τούτου ἠρείσθη τὸ σύστημα τῶν κλίσεων, τοῦτο δὲ, παρέχον σαφεστέρα τὴν διάκρισιν τῶν τριῶν γενῶν, τοῦ ἀρσενικοῦ μὲν καὶ θηλυκοῦ ἀφ' ἑνός, τοῦ οὐδετέρου δὲ ἀφ' ἑτέρου, ἐπρόεικε τὰς δύο γλώσσας διὰ τοῦ ὑπ' ἄλλων ζηλουμένου ἀνεκτικῆς τούτου. Τέλος ὁ τῆς τὸν ὄνομα νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς παρὰ τε τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς κατοικοῖς τῆς Ἰταλίας. Διότι, καίτοι ἐν τῇ γλωσσικῇ ιδιότητι τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας ἀνευρίσκονται ἐτι δείγματα ἀρχαιοτέρας τὸν ὄνομα μεθεῶν, βέβαιον οὐχ ἥτιον τυγχάνει ὅτι ὁ κανὼν, δυνάμει τοῦ ὁποῖου ὁ κύριος τόνος δὲν δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ πέραν τῆς προπαραληγουσῆς, ἐθεσπίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἰταλίας καθ' ὃν χρόνον οὗτοι ἓνα καὶ μόνον ἐτι ἀπετέλουν λαόν. Ὁ κανὼν οὗτος περιέσωσε τὴν ἐνότητα τῶν λέξεων, ἐπροσάτευσεν τῶν ληκτικῶν συλλαβῶν, αἵτινες ἐκκρούονται εὐχερῶς, ὅτε ὁ τόνος ὑποχωρεῖ ἀπωτέρω, τέλος δὲ παρὰ πᾶσαν τὴν αὐστηρότητα αὐτοῦ παρέσχε ἐλευθερίαν ἱκανὴν εἰς τὴν δι' ἐλαφρῶν τοῦ τόνου διακυμάνσεων διακρίσιν τῶν γενῶν καὶ τῶν πτώσεων ἐν τοῖς ὀνόμασι, τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων ἐν τοῖς ῥήμασι.

Οἱ κοινοὶ οὗτοι ἀμφοτέροις ταῖς γλώσσαις χαρακτῆρες εἶναι τὰ ἀρχαιότατα τῆς ἑλληνοῖταλικῆς ἱστορίας ἔγγραφα, ἔγγραφα ἀνερχόμενα εἰς χρονικὴν περίοδον, καθ' ἣν, τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας ὁδεύοντων πρὸς τὴν Δύσιν, τὰ δύο ἔθνη διήγον οὕτως ἡνωμένα ἀλλήλοις, ὥστε τὸ κράμα τοῦτο ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἑλληνοῖταλὸς λαός. Ἄν ἐπεχέρι τις νὰ κρίνῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν δύο κλάδων αὐτοῦ γενομένην κοινὴν ἐξεργασίαν τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος αὐτῶν, θὰ διεπιστῶτο παρ' αὐτῷ σαφῆς τις ἀπέχθεια πρὸς πᾶν τὸ αὐθαίρετον καὶ συγκεκριμένον, εὐθυκρισία, ἀγάπη πρὸς τὸν κανόνα καὶ τὴν τάξιν, ἥτις ὑπὸ μεταβάλλοντος νόμου ὑπέβαλεν ὅτι μάλιστα ἄσφατον ὑπάρχει ἐν γλώσσῃ τινι, ἥτοι τοὺς τόνους τῶν λέξεων, καὶ τὰς πρὸς τὸ περιβάλλον τὴν ιδέαν σαφῆ καὶ τακτικὴν μορφήν.

Τὰ πλείους σπουδῆς ἀξία σημεῖα ταῦτα, ἐν οἷς αἱ δύο γλώσσαι ἐγγιζοῦσιν ἀλλήλαις, δὲν κωλύουσι τὴν ὑπαρξίν μεγάλῃς δια-

φορᾶς αὐτῶν. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ διαφορὰ αὕτη παρατηρεῖται ἐν τοῖς ἤχοις. Ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα πλουτεῖ συμφώνων, κέκτηται δὲ ἰδίᾳ πλήρη τὴν σειράν τῶν ἀφώνων, ἐνῶ τὰ δασέα καθ' ὅλοκληρίαν ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς ἀλφαβήτου· ἀφ' ἑτέρου ἀπώλεσεν ἐνῶρις δύο δασεῖς ἤχους, τὸ j καὶ y τῶν Λατίνων ἢ τὸ δίγαμα, ὅπερ, διατηρηθὲν ἐν ταῖς διαλέκτοις, ἐξέλιπεν ἐν γένει ποῦ μὲν δι' ἀπλῆς καὶ καθαρᾶς καταργήσεως, ποῦ δὲ διὰ μεταβολῆς εἰς δασὺ πνεῦμα ἢ διήθογγον. Καὶ αὐτὸ τὸ συριστικὸν δὲν ἐτήρησε παρ' Ἑλλήσι τὸν ὅξυν ἐκείνον ἤχον, ὃν ἔχει ἐν ταῖς γλώσσαις τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Ἰταλίας (πρὸβλ. sama, simul, ὁμοῦ).

Ἡ ἀφάνισις καὶ ἀσθενήσις αὕτη κυρίων γραμμάτων ἀποβαίνει αἰσθητὴ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ· τὰ θέματα ἀπώλεσαν πολλαχού τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτῶν γράμμα, αἱ ρίζαι δὲ τοιαύτην ὑπέστησαν σύγχυσιν, ὥστε ἀποβαίνουσιν ἀδηλοὶ διὰ τὴν κατάργησιν τῶν ὀρκτικῶν αὐτῶν φωνηέντων. Παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας ταύτας ὁ ἀσφαλὴς τῆς γλώσσῃς μηχανισμός, τὸ λογικὸν καὶ τακτικὸν αὐτῆς, τὸ σταθερὸς ὁρισμὸν τῆς ὀρθογραφίας διαπιστοῦσι παρὰ τοῖς Ἑλλήσι ἀκραν ὀργάνων εὐαισθησίαν, καθ' ἣν διεκρίνοντο τῶν ἄλλων λαῶν, καὶ προφορᾶς καθαρότητα, ἢ οὐδέποτε φαίνονται προσεγγίσασι αἱ ἰταλικαὶ φυλαί.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἡ κατάληξις τῶν λέξεων ὑπεβλήθη εἰς ἀμετάθετον κανόνα· ἐνῶ ἐν τῇ σκανδικῇ ὁ τελικὸς ἤχος παρὰ τῶν λέξεων συμφωνεῖ καθ' ὅλοκληρίαν τῷ ὀρκτικῷ τῆς ἐπομένης, ἐν τῇ λατινικῇ δὲ τοῦναντίον πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ λέξεις παρατίθενται ἀλλήλαις ἀνευ ἀμοιβαίας τινὸς ροπῆς, οἱ Ἕλληνες ἐπενόησαν εὐμήχανον κανόνα, ἥτοι τὸ ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων ἀνέχεσθαι μόνον φωνήεντα ἢ σύμφωνα μὴ προκαλοῦντα δυσάρεστον σύγκρουσιν, οἷον τὸ v, g, d. Ἡ μέθοδος αὕτη παρέσχε ταῖς λέξεσι πλείονα ἢ παρὰ τῇ σκανδικῇ ἀνεξαρτησίαν, τῷ λόγῳ δὲ πλείονα ἐνότητα καὶ ὑγρότητα ἢ παρὰ τῇ λατινικῇ. Αἱ ληκτικαὶ συλλαβαὶ εἶναι ὡσαύτως ὁρισμέναι κατὰ τῶν διηνεκῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενήσεως ἢ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ.

Ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τῶν τύπων ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἰνδικήν, ὡς οὐδ' ἡ βλάστησις τοῦ Εὐρώτα πρὸς τὰς ὑλομανεῖς τοῦ Γάγγου ὄχθας. Ἐν τῇ κλίσει ἐκ τῶν ὀκτώ πτώσεων οἱ Ἕλληνες ἀπώλεσαν τὰς τρεῖς, πρὸς πλήρωσιν δὲ τοῦ κενοῦ τούτου ἐδέσθη νὰ ἐπιδομηθῶσιν αἱ ἄλλαι πέντε πτώσεις διὰ πολλαπλῶν σημασιῶν, ἐλάττωμα, ὅπερ ἡ γλώσσα μόνον τελειοῦσα τὸ σύστημα τῶν προθέσεων ἠδυνήθη νὰ ἐπανορθώσῃ. Οἱ τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου κάτοικοι, τῇ σαφηνείᾳ καὶ τῇ βραχύτητι τῆς ἐκφράσεως χαίροντες, διετήρησαν τὴν ἀφαιρετικὴν, καὶ αὐτὴν δ' ἐν μέρει τὴν τοπικὴν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ πρακτικοῦ αὐτῶν πνεύματος ἀγόμενοι, κατέλιπον τὸν διῆκτον, ὃν οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποβάλωσιν. Ἐν τούτοις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κλίσει οἱ Ἕλληνες ἐπιτηδεύει ὡφέλιμον ποιοῦνται χρῆσιν τῆς ποικιλίας τῶν διηθόγγων αὐτῶν. Οἱ ἐν χρῆσει τύποι παρὰ πᾶσαν τὴν προσεγγίδιν αὐτῶν εὐχερῶς καὶ σαφῶς ἐνδεικνύουσι τὴν διαφορὰν τῶν γενῶν, καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς πτώσεσιν (ὡς πείθεται τις παραβάλλων τὰ πόδες καὶ πόδας τῷ pedes) οἱ Ἕλληνες παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τούτῳ πενίαν αὐτῶν πλεονεκτοῦσι κατὰ τὸν θεσπισμὸν σαφεστέρων διακρίσεων.

Ἐν τῷ ῥήματι ὅμως ἀριστεροῦσιν οἱ Ἕλληνες. Πᾶσα ἡ διαλογικὴ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσῃς μετεβιβάσθη ἐπὶ τῶν ρηματικῶν αὐτῆς τύπων, ἐν τῷ πεδίῳ δὲ τούτῳ ὑπὸ πάσας τὰς ἐπὶ τῆς ὑπερτερῆς τῆς γλώσσῃς τῆς Ἰταλίας. Διετήρησε δύο παραλλήλους σειρὰς προσωπικῶν τύπων, αἵτινες διαιροῦσι τοὺς χρόνους κατὰ τρόπον ἀπλοῦν ἅμα καὶ χαρίεντα εἰς χρόνους ἀρχικούς καὶ χρόνους παραγομένους (λέγονται-ἐλεγον)· ἡ αὐθις καὶ ὁ ἀναδιπλασιασμός διετηρήθησαν ὡσαύτως καὶ μετὰ θαυμαστῆς δεξιότητος συνήθησαν ταῖς ποικιλωτάταις ὀρκτικαῖς συλλαβαῖς. Δυνάμει τῶν ποικίλων ρηματικῶν τύπων, τοῦ πρωτοθέτου θέματος καὶ τῶν τύπων τῷ ἐνεστώτος, προσηκόντως ἐπεκτεινομένων, ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα κατορθοῖ εὐχερέστατα νὰ ἐκφράσῃ τὰς πολλαπλὰς ιδέας, τὰς ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ χρόνου περιεχομένας, οἷον τὴν ὥραν τῆς πράξεως, τὴν διάρκειαν καὶ τὴν τελείαν περάτωσιν αὐτῆς. Ἀναμνησθώμεν πῶς ἐν τῷ ἔλιπον καὶ

1. Περὶ τοῦ νόμου τῆς τόνωσης ἴδε Corssen (*Kritische Beiträge zur lateinischen Formenlehre*, 1863, σ. 568), δὲ ἐν τούτοις συμφωνεῖ τῷ Γ. Κουρτίῳ (αὐτόθι, σ. 585) περὶ τοῦ ὅτι ὁ κανὼν, ὁ ἀπαγορεύων τὴν πέραν τῆς προπαραληγουσῆς ὑποχωρήσιν τοῦ τόνου, ἀνέχεται εἰς τὴν ἑλληνοῖταλικὴν περίοδον.

1) Λέγονται=λέγονται=λέγουσι.

ἔλειπον δι' ἀπλῆς τοῦ φωνήεντος ἐκτάσεως κατορθοῦται ἡ ἀπόδοσις δύο ἐννοιῶν οὕτω σαφῶς διαφόρων συνίστησι τοῦτο εὐστροφίαν, πρὸς ἣν ἡ λατινικὴ μετὰ τοῦ linguebam καὶ liqui μόνον φράσεις τοσοῦτον βαρείας ὅσον καὶ ἀνεπαρκεῖς δύναται ν' ἀντιτάξῃ.

Δυνάμει τοῦ διπλοῦ ἀορίστου ἡ διάκρισις αὕτη ἀποδίδειται δυνατὴ ἐπὶ πάντων τῶν ρηματικῶν θεμάτων καὶ ἐφαρμόζεται ἐν τῷ ἐνεργητικῷ, τῷ μέσῳ καὶ τῷ παθητικῷ διὰ τῶν ἀπλουστάτων φωνητικῶν μεθόδων. Ἐπονται οἱ τύποι τῶν ἐγκλίσεων, δι' ὧν τὸ ρῆμα ἀκολουθεῖ τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ διὰ τῶν λεπιτοτάτων διαφορῶν τοῦ ὑπὸ συνθήκην καὶ τοῦ μὴ τοιούτου, τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ἀναγκαῖα ὕλη ὑπῆρχεν ἥδη κατ' ἀρχαιότατον χρόνον ἐν τῇ κοινῇ τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλώσσῶν καρδίᾳ, ἀλλ' οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων λαοὶ δὲν εἶχον δυνηθῆναι νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς. Ἡ ἐκτάσις τοῦ συνδετικοῦ φωνήεντος, ἐννουμένη τῇ εὐκαμψίᾳ τῶν ἀρχικῶν χρόνων, ἐπαρκεῖ τῆς Ἑλληνίδι πρὸς δύστας τῆς ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως, ἐκφραζούσης τὸ ὑπὸ συνθήκην θετικόν· ἡ παρένθεσις ἐνὸς α, ἐννουμένη τῇ εὐκαμψίᾳ τῶν παραγομένων χρόνων, παρέσχε τὴν εὐκτικὴν, ἥτις κατὰ λόγον τῆς εὐχερείας τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς ἠδυνήθη, ὥς ἡ ὑποτακτικὴ, νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ πάντων τῶν χρόνων. Ἐν τούτοις αἱ οὕτως ἀπλᾶς αὗται φωνητικαὶ μεθοδοὶ οὐδαμῶς εἶναι ὅλως αὐθαίρετοι τροποποιήσεις. Ἡ ἐκτάσις τοῦ φωνήεντος, τοῦ συνάπτοντος τὴν ρίζαν τῇ καταλήξει, παριστάνει φυσικῶς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ὑλικῶς τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἀπολύτου καταφάσεως πρὸς τὴν ἀμφίδοξον, τὴν ὑπὸ συνθήκην· ἀφ' ἑτέρου τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο τὴν εὐκτικὴν φωνήεν, ἔχον ὡς ρίζαν τὴν σημασίαν τοῦ εἶμι (πορεύομαι), δηλοῖ τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, ἣν ὁ πόθος αὐτῆς ἀπάγει πέρα τῶν ὁρίων τοῦ ἐνεστώτος. Ὁ πόθος εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐνεστώτος, τὸ δυνατόν δὲ τὸ ἀντίθετον τοῦ πραγματικοῦ· τούτου ἕνεκα ἡ εὐκτικὴ ὑφίσταται τὰς μεταβολὰς τῶν παραγομένων χρόνων, οἵτινες ὁρίζουσι τὸ μὴ ἐνεστώς, ἐνῶ ἡ ὑποτακτικὴ, δειλοῦσα τὸ ἐνεστώς σχετικῶς πρὸς τὸν λαλοῦντα, ὑφίσταται τὰς τῶν ἀρχικῶν χρόνων μεταβολὰς.

Τέλος ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν λέξεων ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐμφαίνει μεγάλην εὐστροφίαν. Ἐξ ἀπλῶν ριζῶν παράγει πλούσιον ἀμνητὸν παραγῶγων, ἐλαφρὰ δὲ καταλήξεις, δεξιῶς τεταγμέναι, ἐπιτρέπουσιν αὐτῇ νὰ χαρακτηρίῃ σαφῶς κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτῶν σημασίας τὰ ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τοῦ ἐπιθέτου παράγωγα (πρῶξις-πρῶγμα). Σχηματίζει συνθέτους λέξεις μετ' εὐχερείας, ἥς στερεῖται ὅλως ἡ λατινικὴ, ἀλλὰ δὲν καταρτίζεται τῇ εὐχερείᾳ ταύτῃ, ὥς ἔπραξεν ἡ σανσκριτικὴ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς περιόδον, πρὸς συσσωρεύσιν λέξεων, συγκεμένων ἐξ ἀνομοίων στοιχείων, αἵτινες δὲ ἀποσυντιθέμεναι δὲν δύναται ν' ἀποτελέσωσι σύνολον εἰκότος ἢ ιδέας τινός, εἰδὶ δὲ μόνον συγκεχυμένον συμφόρημα περιτεπλεγμένων ριζῶν. Καὶ ἐνταῦθα τὸν κύριον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσῃς χαρακτῆρα συνίστησιν ἡ μετριότης καὶ ἡ σαφήνεια.

Ὁ λαὸς, ὁ δυνηθεὶς οὕτως ἰδιοφυῶς νὰ ἐξεργασθῇ τὴν βάσιν τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ὠνόμαζεν ἑαυτὸν ἀφ' οὗτος ἡσθετο τῆς ἰδίας ἐνότητος διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων. Πρώτη ἱστορικὴ πρᾶξις αὐτοῦ εἶναι ἡ δημιουργία τῆς ἰδίας γλώσσῃς, ἡ πρώτη δ' αὕτη πρᾶξις εἶναι καλλιτέχνης ἐργασία. Ὅντως ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, πρὸς πάσας τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς παραβαλλομένην, ἰδιαίτητα ἄξια τυγχάνει τοῦ ὀνόματος καλλιτέχνου ἔργου, διότι ἐξαίρετως διεγείρει τὴν ιδέαν τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς τελειότητος ἐν τῇ προσφῶδι, τῆς σαφηνείας ἐν τῷ τύπῳ καὶ τῆς ἀκριβείας ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς ιδέας. Κἂν παρὰ τῶν Ἑλλήνων μόνων τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσῃς αὐτῶν εἶχομεν, θὰ παρεῖχεν αὕτη ἀναμφισβήτητον τεκμήριον τῶν ἐκτάκτων δυνάμεων τοῦ λαοῦ τούτου, ὃς χειρὶ δημιουργικῇ διέπλεσε τὴν ἀρχικὴν τῆς γλώσσῃς ὕλην καὶ ἐνεψύσθησεν αὐτῇ πνεῦμα, ὃς, τέλειον ἀποκορακίδας πᾶσαν περιφρασίαν καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν, ἔγνω ν' ἀρῶσθαι μεγίστας ὀφελείας· ἐκ τῶν ἀπλουστάτων τρόπων. Ἡ γλῶσσα ὅλη ὁμοία τυγχάνει σώματι ἀθλητοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης συγκεκοτεμένῳ, οὗ δὲ ἕκαστος μῦς εἶναι ἡσκημένος εἰς τὴν ἀπόδοσιν παντός τοῦ χρησίου αὐτοῦ ἀποτελέσματος· οὔτε οἶδημα, οὔτε ὑπερφόρτωμα τὸ πᾶν ῥῶμι καὶ ζῶν.

Οἱ Ἕλληνες πιθανώτατα τὰ στοιχεῖα τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώ-

ματος αὐτῶν ἔλαβον πρὸ τῆς συμπίξεως τῆς ὕλης εἰς ἓνα δύστηκτον ὄγκον· διότι ἄλλως ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς νὰ μαλάξωσιν αὐτὴν ὡς τὴν μάλιστα εὐπλάστον ἀργίλον πρὸς οὕτω σαφῇ ἐκφραδίν τοῦτο μὲν πάσης τῆς ποικιλίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν δυνάμεων, τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτῶν αἰσθήματος καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ τύπου, τοῦτο δὲ τῆς ἀπομονωτικῆς ἐκείνης τῶν ιδεῶν ἰκανότητος, ἣν ἐπεδείξαντο πολὺ πρὸ τῶν ἔργων τῶν φιλοσόφων αὐτῶν ἐν τῇ γραμματικῇ τῆς αὐτῶν γλώσσῃς, μάλιστα δὲ ἐν τῇ συνθέσει τῶν ρηματικῶν τύπων. Αἱ τῶν ρημάτων συζυγίαι αὐτῶν ἀποτελοῦσι τέλειον ἐφηρμοσμένης λογικῆς πρότυπον, οὗ ἡ κατάληψις καὶ σήμερον ἐτι ἀπαιτεῖ πᾶσαν τὴν ὀξυδερκειαν ἡσκημένης διανοίας.

Ὡς περὶ ἡ ἐξέχος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εὐφροδία ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἀσυνειδήτῳ ἀναπτύξει, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ γλῶσσα, οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα, μορφωθείσα ἁπαξ, ἔσχεν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καθ' ὅλου καὶ ἐπὶ ἐκάστου τῶν μελῶν αὐτοῦ μεγίστην ροπὴν· διότι ὅσα τελειότερα τυγχάνει ἡ συναρμογὴ γλώσσῃς τινός, τόσῳ ὁ αὐτῇ χρώμενος ἀναγκάζεται, οὕτως εἰπεῖν, νὰ διατάσῃ λογικῶς τὸν ροῦν τῶν λογισμῶν καὶ νὰ διασαφῇ τὰς ιδέας αὐτοῦ· καθ' ὅσον οἰκείουται πρὸς τὸν πλοῦσιον τοῦτον τῶν λέξεων θησαυρόν, βλέπει τὸν μὲν κύκλον τῆς φαντασίας αὐτοῦ εὐρυνόμενον, τὴν δὲ εὐφροδίαν μεγαθυνομένην· ἡ γλῶσσα καθ' ὅσον οἰκεῖα αὐτῷ γίνεται ἄγει αὐτὸν βαθμυδὸν εἰς ὑψηλότερας πνευματικὰς σφαίρας· ὁ πόθος πρὸς τελειότεραν πάντοτε ἐκμάθησιν αὐτῆς ἀποδίδει κέντρον οὐδέποτε ἀμβλυνόμενον· συγχρόνως δὲ ἐνῶ διεγείρει καὶ ἀναπτύσσει παρ' αὐτῷ τὸν πνευματικὸν βίον, διατηρεῖ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τὴν συνάφειαν ἐκείνην, τὴν ἀλληλεγγύην ἐκείνην, ἥς ἐκφρασίαν αὕτη ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ. Πᾶν τὸ κλονοῦν τὴν ἀλληλεγγύην ταύτην, πᾶν τὸ χαλῶν τοὺς δεσμοὺς τούτους ἐν τῇ γλώσσῃ κατὰ πρότερον ἐκδηλοῦται.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΚΡΙΣΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΟΒΙΔΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ

Κατ' ἑμμετρον παράφρασιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΖΔΑΓΛΗ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 28).

Εἶπε καὶ θροῦς ἐκ τοῦ πυκνοῦ τῶν παρεστώτων πλήθους τοῖς τελευταίοις εἶπετο τοῦ μεγαθύμου λόγιος· ἔως οὗ τέλος ἀναστὰς ὁ τοῦ Λαέρτου γόνος, μικρὸν μὲν πρότερον πρὸς τὴν γῆν τὰς ὄψεις ἀπερείδει¹, εἶτα δὲ βλέμμα συνετόν πρὸς τοὺς ἐν τέλει ἄρας, τὴν γλῶσσαν τὴν εὐκέλαδον ὁ ἡδυλόγος λυεῖ, καὶ πάντων τὰ μελίθρονα ἀναμενόντων ἔπν, τοιαῦτα λέγει χάριτι διακοσμῶν τοὺς λόγους·

«Εἰ μὲν, ὡς εἶθε ὦφελαι, μετὰ τῶν ὑμετέρων² καὶ αἱ ἐμαὶ κατίσχουν, ὦ Ἀχαιοί, δεήσεις, οὐδεὶς τὸ μέγα οὐδενὶ θὰ ὑμψισθῇτε γέρας, οὐδέ τις θὰ ὑφίστατο περὶ ἀγῶνος χρεῖα· ὅτι καὶ σύ τὰ ὄπλα σου, ὦ Ἀχιλλεῦ, θὰ εἶχες, ὅτι πάντες σε θὰ εἶχομεν τὸν προσηυλῆ ἑταῖρον· Ἀλλ' ἀπαξ ὄντως ἄδικος ἡ τοῦ θανάτου μοῖρα ἐμοὶ τε ἅμα καὶ ὑμῖν τὸν κρατερόν ἄφειλε, (καὶ ὥσπερ δακρύοντας ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει διὰ χειρὸς ἀπέμαξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ ἦρωας)³, τίς νῦν θὰ διεδέχετο τὸν Ἀχιλλεῦα κρείττον, ἢ ὁ δι' οὗ τοῖς Δαναοῖς ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπῆρξεν⁴; Μόνον μὴ τούτου ἑαυτῷ εἰς ὀφελός τε ἔστω·